

„Az állam garantálja a művészeti élet szabadságát”

L. Simon László az előadó-művészeti törvény módosításairól

Az előadó-művészeti törvény módosítását célzó javaslatot nyújtott be 2011. május 30-án L. Simon László, az Országgyűlés Kulturális és Sajtóbizottságának elnöke, Németh Zoltán, a fővárosi közgyűlés Fidesz-frakciójának vezetője és Puskás Imre, a Tolna megyei közgyűlés elnöke. A képviselői indítványt széleskörű szakmai egyeztetés előzte meg, a törvénynek a finanszírozást érintő részei 2013-tól léphetnek hatályba, s nem veszélyezteti a társasági adókedvezményt – mondta el L. Simon László, aki a művész-státusz szükségességéről is beszélt, valamint arról, mennyire lényeges ezekkel az eszközökkel is biztosítani a művészeti élet szabadságát.

■ Hogyan vélekedik a művészeti törvény szükségességéről alkotóként, íróként, szerkesztőként?

– Sajnos magáról a művészeti státuszról még mindig nem született törvény, az előadó-művészeti törvény ugyanis magáról az ágazatról rendelkezik. Egy törvénytervezet már készen áll, előbb-utóbb ezt is elő kellene terjeszteni... Szükség lenne a művész-státusz szabályozására is. Igaz ugyan, hogy a 2009-ben elfogadott törvény átfogó igénnyel készült, de nem tér ki minden területre...

■ Mi indokolta azokat a jelentős változtatásokat, amelyek a parlament elé most beterjesztett módosításban megjelennek?

– A gyakorlat azt mutatta, nem működik jól a rendszer, az elmúlt esztendőben kiderültek a törvény hiányosságai, hibái. Így például az is, hogy túl sok a hat kategória, hiszen akad olyan csoport, amelybe gyakorlatilag nem került színház. Megítélésem szerint három bőven elegendő lesz.

■ Az eredeti elképzelésük mennyiben módosult a szakmai egyeztetések során? Milyenek ütéli meg a szakmai szervezetek munkáját?

– Nagyon hasznosnak, hiszen több fordulóban egyeztetünk, s ennek eredményeként számos ponton módosítottuk az eredeti elképzeléseinket. Ahol csak lehetett, beépítettük a tervezetbe a javaslataikat. A legfontosabb szakmai szervezetekkel, köztük a zenei területet képviselőivel személyesen is egyeztetünk. Nem volt mindez egyszerű, hiszen nagyon eltérőek az igények, teljesen mást vár a törvénytől az, aki vidéki teátrum képviselőjében érkezik, s az is, aki fővárosi színházat reprezentál. Mások a problémák, a feladatok, a fenntartói szervezetek, s természetesen mindenki a saját szemszögéből nézi a törvényt... Ahogy a színházi szervezetek is mást akarnak, mint a színházakat tömörítő szervezetek, a táncosoknál pedig nagyon eltér az alternatív együttesek és a néptáncosok világa. Úgy vélem, azért többé-kevésbé sikerült összehangolni a különböző elvárásokat.

■ Az új nyilvántartási kategóriák (nemzeti és kiemelt előadó-művészeti szervezetek) mennyiben fogják lefedni a zenei területen az eddigi I. és II. kategóriát, illetőleg a nyilvántartásba vett, de a normatív támogatásból nem részesülő előadó-művészeti szervezetekkel (például Nemzeti Filharmonikusok, Fesztiválzenekar Duna Szimfonikus Zenekar) mi lesz?

– Ezek az együttesek továbbra is megkapják az eddigi támogatásukat. Bár a hat kategó-

ria valóban háromra csökken, de csak 2013-tól, így mindenki számára lesz elegendő idő az átmenetre. Két kategória, a nemzeti és a kiemelt fog normatív alapon támogatást kapni, a harmadik csoportba tartozók – ugyanúgy, mint korábban a hatos kategóriába soroltak – pályázat útján juthatnak forrásokhoz. Egyébként ez utóbbi csoporttal külön egyeztetést tartottunk, hogy megnyugtatóan rendezzük a sorsukat.

■ Milyen együttesek szorulhatnak ki a jelenlegi első kategóriából?

– Ezt nem tudom most megjósolni. Nagymértékben függ attól, hogy a miniszter úr milyen végrehajtási rendeletet dolgoz ki. A tárca ígérete szerint ennek kidolgozásába is bevonják a szakmai szervezeteket. Szerintem rosszabbul senki sem jár, csupán azok, akik eddig is trükköztek a jegyárbevétellel, az ingyen jegyekkel, s azokkal a kiskapukkal, amelyekre az eddig törvény lehetőséget adott. Azok az együttesek, amelyek a fenntartói támogatásokkal bővészkedtek, biztos, hogy a módosítás vesztesei lesznek...

■ Ez volt a fő oka annak, hogy a támogatási kritériumok közül kiemelték a fenntartói támogatást?

– Igen, mert többen csaltak vele. A fenntartó odaadta a támogatást a szervezetnek, aztán a pénz jelentős részét vissza is vette, bérleti díj címén... Eszerint a fenntartói összeg csak azért jelent meg a zenekar számláján, hogy növelje a támogatási alapot. Mindez jogszerű volt, ennek ellenére csalásnak tartom. Ezt a kiskaput zártuk be most ezzel az intézkedéssel. A fenntartó, ha támogatni akarja a színházat, zenekarát, támogassa, de ne azért, hogy így több pénzt kapjon az államtól. A saját iskolájától, kórházától sem kér bérleti díjat...

■ A módosító javaslatban az is szerepel, mennyire lényegesnek tartják, hogy az intézmények együttműködjenek, koprodukcióban hívjanak életre produkciókat. Ez ösztönzőként a támogatási összegekben is megjelenik?

– Nagyon fontosnak tartom, hogy egy színházban ne csak hússzor kerüljön színpadra egy-egy produkció, hanem akár ennek többszörösét játsszák belőle a közeli teátrumokban, de tisztában vagyok azzal is, mindezt mennyire nehéz megvalósítani. Különbözőek a színházak adottságai, a technikai feltételeik. Jól hangzik, el kellene ebbe az irányba indulni, de azt is látnunk kell, ez nem fog egyik pillanatról a másikra működni. Természetesen azon érdemes elgondolkodni, hogyan lehet emelni a játszási számot a vidéki teátrumokban, így a fix költségek sokkal több előadásra oszthatóak. A törvény a támogatási rendszerben ösztönzőket állíthat fel, hogy az intézményeket ilyen irányú gondolkodásra sarkallja, a konkrétumokat azonban a végrehajtási rendeletnek kell tartalmaznia. Hiszen ez egy keretjogszabály, amely megszabja az irányokat, azt, hogy mi az, ami támogatás alapját képezheti. Ahogy arra is ösztönözzük az együtteseket, hogy klasszikus és kortárs előadásokat játsszanak.

Igen, a módosítás pontosan szabályozza – a korábbiól eltérően –, mit értenek klasszikus és mit kortárs darabok alatt.

– Igen, és ugyanilyen ösztönző az is, amit egy bizottsági módosító indítvánnyal illesztünk a törvénybe, hogy éljenek a korhatár megjelölésével. A nézők ne a második jelenetben szembesüljenek azzal, hogy nem erre az előadásra kellett volna elhozni a gyerekeket... Én azok közé tartozom, akik azt gondolják, a színház világába minden befér, ami tükrözi a saját életünket. Tévé-műsor esetén azonban ott a karika, s ezt a jegyváltás előtt is tudnia kell a publikumnak. Tájékoztatni kell a közönséget.

A törvényben beszámolási kötelezettség is akad...

– Ez korábban is létezett. Nekünk az az elképzelésünk, hogy a fenntartók felé egyértelművé tegyük, nem szólhatnak bele a művészeti kérdésekbe. A fenntartó joggal kéri számon egy színházon vagy zenekaron, hogyan, mire használta fel a támogatást. Rendkívül fontos mutató, hogy hány hangversenyen lépett pódiumra, hány bérletet, jegyet tudott eladni. Azt azonban nagyon nem szívesen látnánk, hogy a területhez egyáltalán nem értő politikai vezető akarja megszabni, ki játssza a főszerepet, ki dirigálja a koncertet, kit hívnak meg vendégelőadónak, ki rendezzen. Mindez sajnos nem légből kapott elképzelés, akadnak rá példák... S van most is olyan politikai erő, amely azt fogalmazta meg a bizottsági vitában, hogy na-

gyon helyes az az irány, amely szerint meg kell mondani, mit játsszanak, mit nem... Én ezzel szemben úgy vélem, abból az alkotmányos alapelvből kell kiindulni, hogy az állam garantálja a művészeti élet szabadságát. Aki ezt kétségbe vonja, az magát az alkotmányos rendszert kérdőjelezi meg.

Fontos a három esztendőre szóló kötelezettségvállalás lehetőségére is...

– Lényeges, hogy kiszámítható legyen a művészeti intézmény működése, hogy hosszabb távra tudjon tervezni. Ennek hiánya sokaknak okoz problémát. Ma Magyarországon senki nem tudja megmondani, milyen nagy kiállításokat tartanak három év múlva, miközben ezekre kulturális turizmust lehetne építeni, akár csak Bécsben. Így potenciális bevételi lehetőségtől esik el az ország. Nem mondom, hogy nincsenek erre törekvések, de ezen a területen is előre lépésre lenne szükség.

A zenekar és énekkar létszámánál a tárgyévvel megelőző évben teljes munkaidőben foglalkoztatottakat veszik figyelembe. Azon túl, hogy a szakmának eredetileg is ez volt az elképzelése, a jelenlegi javaslat hogyan tudja kezelni azokat az együtteseket, amelyeknél a zenészek nincsenek teljes vagy részmunkaidőben foglalkoztatva?

– Olyan nincs, hogy mindenki jól jár... A törvénynek az az érdeme, hogy a rendszer átláthatóbb, kiszámíthatóbb lesz. Ott növeli meg a politika és a miniszter hatáskörét, ahol kell, s ott csökkenti – lásd fenntartói elvárások –, ahol erre szükség van. Szerintem ez helyes. Egyik pillanatról a másikra ebben a rendszerben nem lesz több pénz, ezt az összeget azonban más elvek alapján akarjuk elosztani, ugyanazt a tortát másképpen akarjuk szeletelni, mint eddig. Ennek a fő szempontrendszere egyfajta minőségelv, s nem a fenntartói támogatás és a jegyárbevétel az, ami a legfőbb mutatók közé tartozik. Ez sokaknak tetszik, többletforrással jár, másoknál pedig a lehetőségek szűkítésével... Azért arra törekedtünk, hogy megítélésünk szerint ez ne legyen igazságtalan, s ne lehetetlenítse el egyik együttes helyzetét sem. A szerkezet az alternatívoktól egészen az Operaházig, a kiszzenekaroktól a Nemzeti Filharmonikusokig alapvetően a saját értékén kezelve védi és nem lehetetleníti el a művészeti intézményeket. Úgy vélem, ez a törvényjavaslat mindenképpen kedvezőbb jogszabályi keretet fog hozni, mint amelyet a jelenleg hatályos. A 2009-es törvény kapcsán maga Hiller István mondta

az egyik bizottsági ülésen: a legnagyobb érdeme, hogy elfogadták. Ebben igaza volt. A lényeg az, hogy megszületett, van mihez hozzányúlunk, van mit javítani, csiszolgatni. Ezt nagyon jónak tartom. A részletes szabályozás a végrehajtási rendeletnél derül ki. Nagyon jó tartalommal is meg lehet tölteni, de el is lehet rontani. Bízva a szakmai egyeztetésekben, hiszek abban, hogy a mostani szellemben, mindenkinek az érdekét szolgálva fog megszületni a rendelet.

Az Emtv hatálya alá eddig kizárólag a Magyar Rádió művészeti együttesei nem tartoztak. Milyen lehetőség nyílik meg számukra a benyújtandó módosítások alapján?

– Meglátjuk, hogy mi lesz a sorsa a zenekarnak, az énekkarnak és a gyerekkarnak, hiszen a médiatörvény rendelkezik arról, hogy a Magyar Rádió Zenei Együtteseinek sorsát rendezni kell.

Az Operaházban kialakult helyzettől függetlenül mennyiben látja reálisnak a Horváth Ádám pályázatában és nyilatkozataiban megfogalmazott elképzelést a Rádió művészeti együtteseinek az Erkel Színházba történő integrálásáról?

– Kérdés az is, hogy mi lesz az Operaházal... Úgy vélem, az együttesek akár a dalszínházban, akár az Operaház valamelyik játszóhelyén - a tervek szerint az Erkel Színházban - otthonra találhatnak. De más, új helyszínt is alkalmasnak tartok erre. Ebben az intézményrendszerben mindenképpen lenne helye a Magyar Rádió Zenei Együtteseinek. Átmeneti időszakról van most szó, én azt tartom fontosnak, hogy azt a hihetetlen értéket, amelyet az ottani muzsikuskok, énekesek képviselnek, valamilyen módon megőrizzük.

Az új támogatási rendszer ahhoz, hogy az elképzelések szerint jól működjön, mennyivel nagyobb költségvetési keretet igényel, s ezt a többletforrást hogyan kívánják előteremteni?

– A törvénymódosítás vitája során elhangzott, hogy mindez több pénzt igényel, szerintem azonban ez nincs így. Rosszul gondolkodnak, nincs szükség többletforrásra, legfeljebb a tanács szintjén, hiszen a tervek szerint az előadó-művészeti tanács helyére a Nemzeti Előadó-művészeti Érdekegyeztető Tanács lép, s ennek a 24 tagú szervezetnek, valamint a három, a színházművészeti, a táncművészeti és a zeneművészeti bizottságnak nagyobb lehet az adminisztrációs költsége.

■ Mikortól működik majd ez a tanácsadó szervezet?

– Először is meg kell szavazni a törvényt, úgy vélem, három hétre a benyújtástól ez megtörténik. A törvény kihirdetését követően a 45. napon lép hatályba, s utána 15 napja van

a miniszternek arra, hogy felállítsa a tanácsot, valamint a bizottságot. Ősz közepére, ha minden jól megy, mindez működhet.

■ A törvény módosításával veszélybe kerülhet az adókedvezmény?

– Nem, a törvény ezt nem veszélyezteti. Egy meglévő lehetőség módosítását kell csak elfogadtatni Brüsszelben, én ennek semmilyen akadályát nem látom. Mivel azonban biztosra akarunk menni, ezért változik csak 2013-tól a finanszírozási szerkezet.

R. Zs.

Az állam és az előadó-művészet viszonyában jelentős átrendeződés történik

„A kormánynak – a mi egyetértésünk mellett –, fontos célja, hogy munkahelyeket őrizzen meg.”

Komoly szerepet játszott a jelenleg hatályos előadó-művészeti törvény megszületésében dr. Gyimesi László, aki nyolc éven keresztül dolgozott ezért a szabályrendszerért.

A Művészeti Szakszervezetek Szövetségének elnöke, a Magyar Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezetének a főtájtára ügyvédi, a munkaügyi szabályozás terén jó munkát végeztek, hiszen alig van szükség módosításra. A tervezet kapcsán azt mondja, új célok és alapelvek jelentek meg, s az állam és az előadó-művészet viszonyában jelentős átrendeződés történik.

■ Milyennek látja a törvény mostani változtatásait?

– Amikor több mint két esztendővel ezelőtt megszületett az előadó-művészeti törvény, nagyon jelentős szabályozás volt, hiszen nem létezett semmilyen előzménye, így komoly előkészítő munkát igényelt. Éppen ezért természetes, hogy gyakorlati alkalmazása során derültek ki a kisebb-nagyobb hibái, vagy éppen azok a koncepcionális különbségek, amelyek korrigálásra szorulnak. Erre most, ezzel a módosítással nyílik lehetőség. Az előadó-művészeti törvénynek két nagy fejezete van, az egyik az állam támogatási rendjéről rendelkezik, a másik pedig a sajátos munkajogi szabályokat tartalmazza az előadó-művészeti intézményekben. Ez utóbbiról kevés szó esik, és ez azt jelzi, alig van módosítás ebben a fejezetben. Kevésbé szorul javításra, ezek szerint jó munkát végeztünk az előkészítés során, s

erre, mint szakszervezeti vezető, kimondottan büszke vagyok. A mostani módosítás emellett korrigál olyan munkajogi elemeket, amelyeket mi is kívánatosnak ítéltünk. Ez mindenféleképpen jó hatással lesz a gyakorlati alkalmazásra.

■ Ami a közérdeklődésben nagyobb figyelmet kap, az a törvénynek az állam és az előadó-művészet viszonyára, valamint a finanszírozására vonatkozó részei...

– Az állam és az előadó-művészet viszonyában jelentős átrendeződés történik. Megjelennek új, a korábbiakhoz képest pontosabban meghatározott céljai a törvénynek. A jogalkalmazás során persze mindez az érintettek számára akkor jelent valamit, ha ezek beleivódnak magába a tevékenységbe, s a további szabályok is tükrözik ezeket az alapelveket. A hatályos törvény tulajdonképpen egyszerűsített változatban, de meglehetősen normatív jellegű. A törvény megmondja, mit kell teljesíteni, s a költségvetési törvény keretei között pedig azt is, hogy ezért milyen mértékű hozzájárulást, támogatást fog kapni az előadó-művészeti szervezet. Ez a típusú szerkezet az állami beavatkozást csak a költségvetés oldaláról teszi lehetővé, tehát normatív típusú. Ennek az ellenzői azonban azt mondják – s a módosítás is ezt a politikai meggyőződést erősíti –, hogy ez a szabályozás nem enged teret az értéknek, a művészi teljesítmény elismerésének, hiszen a rideg számok világába tereli a támogatási rendszert. Ebben természetesen sok igazság van, bár a korábbi szabályozás is nyitva hagyta a lehetőségét annak, hogy elismerjék a művészi teljesítményeket, csak nem a normarendszerrel, hanem erre külön forrást különítettek el. Ez technikai megoldás, hiszen mindkét rendszer igyekszik honorálni a művészi teljesítményt.

■ Most azonban a tervezet szerint az Előadó-művészeti Tanács helyére Nemzeti Előadó-művészeti Érdekegyeztető Tanács lép...

– Valóban így van, az új szabályozás ugyanis ezt a fajta normativitást és a jelenlegi hatáskör-átengedést felszámolja, s azt mondja ki, hogy a tényleges felelősség legyen a tényleges döntéshozónál, a miniszternél. Ezért korlátozottan enged át bizonyos javaslatlatterti, véleményezési jogokat, egy új, az előadó-művészeti tanácshoz hasonló, azzal azonban korántsem azonos egyeztető fórumnak. A törvény emellett azt is megállapítja, hogy a miniszternek létre kell hoznia három, a művészeti ágazatoknak megfelelő bizottságot, s ezek veszik át az Előadó-művészeti Tanács előkészítő, javaslattevő feladatkörét. Az új egyeztető fórumnak inkább a véleményezés marad meg. Meglátjuk, hogy mindez mekkora különbséget eredményez a jelenlegi állapothoz képest... Az eredeti törvény megszületésével nagyjából egyszerre elfogadott költségvetés már csökkentéssel számolt az előadó-művészeti területen, s azóta még kisebbek lettek ezek az összegek. A szép gondolatok